

УДК 027.7(470+571):316.3

Тетяна Гранчак,д-р наук із соціальних комунікацій,
зав. відділу НБУВ

Україна і Друга світова війна: підходи до осмислення і представлення в соціокультурному дискурсі вітчизняних національних бібліотек

Стаття присвячена висвітленню сучасних наукових підходів до осмислення участі України в Другій світовій війні, розкриттю особливостей представлення проблематики тих часів у соціокультурному дискурсі національних бібліотек України.

К л ю ч о в і с л о в а: український концепт Другої світової війни, національна пам'ять, соціокультурний дискурс, національні бібліотеки України.

Сьогодні, в умовах загострення російсько-українського інформаційного протистояння, надзвичайної актуальності набули питання національної самосвідомості, ідентичності, національної пам'яті як їх інформаційної матриці. Проблема полягає не лише в тому, які саме події ми пам'ятаємо, але й у тому, в рамках якого концепту та з використанням яких смислових одиниць ми їх пам'ятаємо. Власне, ідеться про той соціокультурний дискурс, за допомогою якого відбувається трансляція смислів, які, з одного боку, відображають наявний стан національної пам'яті, з іншого – напрям її трансформації.

Однією з таких знакових у розвитку української нації подій стала Друга світова війна, яка входить до конструкції національної ідентичності українства як на суспільному, так і на індивідуальному рівнях.

Питання історичної пам'яті українців про Другу світову війну стали предметом індивідуальної та колективної наукової уваги таких дослідників, як Д. В. Веденєєв, В. А. Гриневич, О. Є. Лисенко, М. В. Коваль, Р. І. Пилявець та багато інших¹.

Водночас у руслі сучасних наукових підходів до вироблення українського концепту Другої світової війни досі не було здійснено наукового аналізу представлення цієї проблематики в соціокультурному дискурсі бібліотек – інституцій пам'яті, поклика-

них транслювати в часі і просторі ті смисли, з яких складатиметься у підсумку національна пам'ять.

Отже, метою статті є розкриття особливостей представлення проблематики Другої світової війни в соціокультурному дискурсі вітчизняних національних бібліотек у контексті сучасних наукових підходів до осмислення участі в ній України.

Зазначимо, що до останнього часу – власне, до 2015 р. – на офіційному рівні уявлення і пам'ять про участь України в Другій світовій війні формувались у вітчизняному інформаційному просторі відповідно до ще радянського концепту «Великої Вітчизняної війни (1941–1945)» як складової Другої світової. Водночас, як слушно зазначає В. Гриневич, «особливість української історичної пам'яті про війну полягала в тому, що вона від початку була роздвоєною: офіційно-радянською та приховано-націоналістичною. Національно-визвольний рух, який за німецької окупації охопив західні області України й досягнув апогею після повернення сталінського режиму, створив за роки війни цілу систему мітів із власними героями й символами, пантеонами і святами, спертими на ідеї жертвовної боротьби українського народу «проти двох імперіялізмів – сталінського і гітлерівського за незалежну українську державу» [6].

Майдан і агресія Росії проти України 2014 року стали каталізаторами ідеологічного дистанціювання

¹ *Веденєєв Д. В.* До проблеми формування наукової концепції історії України періоду Другої світової війни / Д. В. Веденєєв, О. Є. Лисенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.memory.gov.ua/data/upload/publscation/main/ua/804/19.doc>. – Назва з екрана; *Веденєєв Д. В.* Україна у Другій світовій війні: деякі питання теорії, методології й суспільних рефлексій / Д. В. Веденєєв, О. Є. Лисенко // *Український історичний журнал*. – 2010. – № 3. – С. 4–30; *Гриневич В.* Історія Другої світової війни у сучасній історіографії та політичній боротьбі / В. А. Гриневич // *Український гуманітарний огляд*. – Критика, 2005. –

Вип. 11. – С. 9–29; *Гриневич В.* Міт війни та війна мітів / В. А. Гриневич // *Критика*. – 2005. – № 5. – С. 2–8; *Гриневич В.* Расколота память: Вторая мировая война в историческом сознании украинского общества / В. А. Гриневич // *Неприкосновенный запас*. – 2005. – № 2–3 (40–41). – С. 218–227; *Коваль М. В.* Друга світова війна та історична пам'ять / М. В. Коваль // *Український історичний журнал*. – 2000. – № 3. – С. 3–21; № 4. – С. 37–42; *Коваль М. В.* Друга світова і Велика Вітчизняна війни та сьогодні. Роздуми історика / М. В. Коваль // *Український історичний журнал*. – 1995. – № 3. – С. 3–22; *Коваль М. В.* Україна в

від радянської версії тлумачення тих подій і їх переосмислення не лише в середовищі фахівців, а й політиків. Як зазначив Президент України П. Порошенко, «наше остаточне звільнення від дурману радянсько-російської імперської пропаганди значно розширює обрії історичного пізнання» [3]. Утім, лише у травні 2015 р. Верховна Рада ухвалила закон України «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років», за яким пропонується використовувати термін «Друга світова війна» і відмовитися від терміна «Велика вітчизняна війна».

Отже, впровадження на офіційному, експертному, фаховому, суспільному рівнях терміна «Друга світова війна» є ще й кроком до дистанціювання від радянської історіографічної та ідеологічної концепції «Великої Вітчизняної війни», яку використовує Російська Федерація з метою збереження впливу на Україну та інші пострадянські республіки.

У публікації німецького політичного ліволіберального Фонду імені Гайнріха Бюлля наголошується, що «створений у Радянському Союзі ще за часів Сталіна наратив Великої Вітчизняної війни до сьогодні залишається «заградительним міфом» – основою сталінської конструкції та картини світу. Путінська Росія активно використовує цей міф як у внутрішній, так і в зовнішній політиці, проводячи ідеологічну експансію на пострадянському просторі. Наратив Великої Вітчизняної війни є, по суті, ідентифікаційним якорем для усіх прибічників путінської концепції «русского мира» [16].

Відповідно, вписаний у радянське тлумачення війни український антирадянський національно-визвольний рух середини ХХ ст. постає в безапеляційно негативному світлі. Просування такого подання про радянсько-німецьку війну веде до поглиблення розколу всередині українського суспільства. Більше того, як зазначають експерти сайту «Likбез.Історичний фронт», «сучасні антидержавні проросійські сили в Україні претендують на роль продовжувачів боротьби СРСР під час «Великої Вітчизняної війни», а українських патріотів називають «фашистами».

Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939–1945 рр.) / М. В. Коваль. – К. : Видавничий дім «Альтернативи», 1999. – 336 с.; *Пилявець Р. І.* Пам'ять про Другу світову війну як проблема сучасного українського соціуму / Р. І. Пилявець // *Національна та історична пам'ять*. – 2013. – Вип. 9. – С. 184–201. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ntip_2013_9_16.pdf. – Назва з екрана; Друга світова війна в історичній пам'яті України (За матеріалами Українського інституту національної пам'яті) / упорядники : Л. С. Герасименко, Р. І. Пилявець. – Київ; Ніжин : Вид. ПП Лисенко М. М., 2010. – 247 с.

Нарешті, спроби замінити вивчення історії Другої світової війни просуванням концепції «Великої Вітчизняної війни» ставить своєю метою приховування правди про ту негативну роль, яку відіграв СРСР протягом 1939–1941 рр., а саме його допомоги нацистській Німеччині» [2].

Рішення українського парламенту, ухвалене в рамках відходу від «радянських кліше», актуалізувало дискусію в суспільстві та експертному середовищі навколо проблеми науково-теоретичного осмислення та інформаційного представлення тих трагічних подій та їх сприйняття в сучасній свідомості українського соціуму, розроблення прийнятної для всього суспільства концепції «Другої світової».

Як українському суспільству зберегти пам'ять про Другу світову війну і одночасно відмежуватися від російського, ідеологічно забарвленого історичного наративу? Які нові меморіальні практики та ритуали можуть бути використані для цього? Відповіді на ці питання у підсумку й визначатимуть специфіку концепту «Другої світової» в нашій національній пам'яті.

Розв'язання цього завдання давно вже на часі ще й з огляду на специфіку участі українців у подіях тих часів, адже частина їх воювала в лавах Радянської армії, частина брала участь у національно-визвольному русі в лавах Української повстанської армії. Тож єдина версія війни мала б стати запорукою єднання і консолідації українського суспільства.

Нинішнього року Українським інститутом національної пам'яті було розроблено методичні матеріали до відзначення Дня пам'яті та примирення і 70-ї річниці Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні (8–9 травня 2015 р.), опубліковані на офіційному веб-сайті Держкомітету телебачення і радіомовлення України <http://comin.kmu.gov.ua/>. У методичних матеріалах, зокрема, радилося зосереджувати увагу «не на макрорівні (народ чи держава – переможці), а на мікрорівні (конкретний вояк-переможець), не на масовому героїзмі та «радянському патріотизмі», а на індивідуальних героїчних вчинках».

Акцентувати увагу важливо на персональних історіях українців-учасників війни, не лише вояків, а й тих, хто пережив її в тилу чи на окупованій території. Всебічне й об'єктивне висвітлення умов окупації, полону, повоєнного часу допоможе краще зрозуміти реалії того періоду.

Потрібно зображати війну як трагедію та гуманітарну катастрофу, яка коштувала життя мільйонам людей, завдала непоправних втрат цивілізації та культурі. Слід з однаковою пошаною говорити як про солдат Радянської армії, так і про

вояків Української Повстанської Армії та етнічних українців в складі інших армій – учасників антигітлерівської коаліції» [19].

Активними суб'єктами поширення, рекомендованого експертами Інституту національної пам'яті, підходу до висвітлення і тлумачення подій Другої світової війни та участі в ній України мають стати, у першу чергу, впливові інформаційно-комунікаційні інституції – ЗМІ, музеї, бібліотеки. Останні є інституціями здійснення державної політики пам'яті і, як зазначалось автором у попередніх публікаціях, беруть участь у соціокультурному дискурсі, який «визначає ті смисли, які «запам'ятовуватиме» користувач, і ті, що приречені на забуття і «спиратимуться» з національної пам'яті, трансформуючи відповідним чином національну свідомість. У подальшому, в процесі реалізації меморіальної функції, бібліотека має дедалі активніше опікуватися збереженням створених бібліотечно-інформаційних продуктів, а отже, і сформованого навколо них дискурсу та їх трансляцією від покоління до покоління, впливаючи таким чином на відтворення специфічного концепту національної свідомості» [5].

Просування дискурсу Другої світової війни та участі в ній України загалом займає помітне місце в соціокультурній діяльності вітчизняних національних бібліотек, хоча увага до цієї теми з боку різних книгозбірень неоднакова. Цього року провідними національними бібліотеками України було організовано 23 заходи, присвячених проблематиці Другої світової та участі в ній українців. Майже половину з них – 11 – підготувала і провела Одеська національна наукова бібліотека ім. М. Горького (ОІНБ). Для порівняння: у 2014 р. таких заходів було 23, 14 з них пройшли у Національній історичній бібліотеці України (ІІБУ).

Національна історична бібліотека України, Одеська національна наукова бібліотека ім. М. Горького систематично – з року в рік – готують цілу низку тематичних бібліотечних заходів, присвячених окремим аспектам тих трагічних подій. Водночас, у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського (НБУВ) та Львівській національній науковій бібліотеці України ім. В. Стефаника (ЛННБ) цій тематиці приділяється набагато менше уваги.

За інформацією веб-сайта ЛННБ, за час з 2008-го по 2015 р. у книгозбірні відбулося усього два заходи з проблематики Другої світової війни: виставка, присвячена Олені Телізі – видатній поетесі та громадській діячці (4.08.2011), яку було ув'язнено 9 лютого 1942 р. як члена активу групи Опору в Києві, а 21 лютого страчено в Бабиному Яру, та книжково-ілюстративна виставка «Остарбайтери: до 70-х роковин початку насильного вивезення мирного населення з території

окупованої України на примусові роботи до Німеччини в роки Другої світової війни» (4.12.2012).

Аналіз виставкової діяльності НБУВ виявив організацію бібліотекою трьох заходів (2015 р.), присвячених подіям Другої світової: виставку газетних матеріалів «Воснні газети (1941–1945 рр.) у фондах газетного відділу НБУВ», підготовлену відділом газетних фондів, книжкову виставку «Роки війни – століття пам'яті» та книжково-ілюстративну виставку «До 70-річчя Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні».

У Національній парламентській бібліотеці України тематика Другої світової війни знаходить відображення в середньому в двох-чотирьох культурно-просвітницьких заходах на рік.

Аналіз контенту веб-сайтів національних бібліотек України засвідчив, що до 2015 р. (до ухвалення Верховною Радою України Закону «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років») у соціокультурному дискурсі вітчизняних національних бібліотек використовувалися обидва терміни – і «Друга світова війна», і «Велика Вітчизняна війна», залежно від політики самої бібліотеки та розуміння тих подій бібліотечними працівниками. Наприклад, у повідомленнях, розміщених на сайтах Національної парламентської бібліотеки України та Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 2014 р., Національної історичної бібліотеки України – у 2013 р., участь українського народу у подіях тих часів розглядається саме в рамках Великої Вітчизняної війни як складової Другої світової. Достатньо показово це ілюструє привітання, розміщене на веб-сайті НБУВ від 7 травня 2014 р.: «День Перемоги асоціюється з мужністю та стійкістю людського характеру, силою духу та відданістю Батьківщині. Друга світова війна стала великою трагедією, яку зазнало людство у ХХ ст. В Україні немає сім'ї, якої не торкнулося б лихо Великої Вітчизняної війни» [18]. З тексту очевидно, що українського народу «торкнулося лихо» саме Великої Вітчизняної війни.

Відповідно до радянського концепту війни, і на сайті ІІБУ повідомляється про книжкову виставку «До Дня Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.» (7–19 травня 2014 р.): «Все далі в глиб історії йдуть трагічні події Великої Вітчизняної війни. 22 червня 1941 р. без пред'явлення будь-яких претензій Радянській державі фашистська Німеччина розпочала військові дії. Понад 1400 днів тривала найжорстокіша війна ХХ століття, яка завершилася підписанням Акта про беззастережну капітуляцію Німеччини та ліквідацію фашистської держави. Про це було офіційно оголошено 8 трав-

ня в Європі та Америці і 9 травня 1945 року в СРСР. Саме ця подія стала святкуватись як День Перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 років. В Україні цей день відзначається щорічно, як державне свято» [10].

У повідомленні НПБУ 2013 р. про виставку «День Перемоги у Великій Вітчизняній війні (1941–1945 рр.)» (7–21 травня 2013 р.) підкреслюється, що «для українців, як і для всіх інших народів, об'єднаних тоді в СРСР, Велика Вітчизняна війна була боротьбою за право на вільне життя, за свою землю, за гідне майбутнє. Це була визвольна, священна війна проти жорстокого ворога...» [7].

ОННБ, інформуючи про заходи, присвячені участі України у війні, переважно дотримується дискурсу «Другої світової». Термін «Велика вітчизняна війна» використовувався бібліотекою не активно, або у прив'язці до ветеранів, назв та змісту документів – наприклад, ветерани Великої Вітчизняної війни, тема Великої Вітчизняної війни у творчості письменників та науковців.

При цьому варто уваги обрання співробітниками ОННБ нейтральних, консенсусних назв заходів – «Солдати Перемоги», «Закарбовано у серці», «Героїчна Одеса», «А завтра була війна...», «Листи з фронту» тощо, – за допомогою яких вдається мінімізувати використання як терміна «Друга світова», так і терміна «Велика вітчизняна», і які не викликають заперечень з боку користувачів. Протягом 2013–2014 рр. дискурсивна одиниця «Велика вітчизняна війна» зустрічається лише в трьох назвах бібліотечних заходів, – «Тема Великої Вітчизняної Війни у поезії Л. В. Костенко і Ю. В. Друніної» (книжкова виставка 5.05.2014 р.), «Велика Вітчизняна війна: хронограф переломного 1943-го» (книжково-ілюстративна виставка 7.05.2013 р.) та «Суспільно-політичний стан України у Великій Вітчизняній війні: дослідження вітчизняних науковців» (електронна виставка 7.05.2013 р.). Так само в трьох назвах заходів за цей саме час зустрічаємо термін «Друга світова»: «Україна в Другій світовій війні. Визволителі» (зустріч з ветеранами (28.10.2013 р.), «Друга світова війна: видання французьких науковців» (дарунки французької художниці Сюзанни Саварі-Полідорі, почесної громадянки м. Одеси, лауреата Галереї почесних благодійників Одещини «Люди щедрих сердець») (книжкова виставка 7.05.2013 р.), «Суспільно-політичний стан України у Другій світовій війні: дослідження вітчизняних науковців» (бібліографічний перелік праць, 2013 р.).

Слід також відзначити традиційно виважений підхід працівників бібліотеки до змістовного наповнення підготовлених ними виставок, які спрямовані

на ознайомлення користувачів з дискусійними і маловідомими аспектами проблеми, висвітлення подій війни крізь долі її учасників, формування уявлення про трагічне і героїчне на війні.

Прикладом вдалого поєднання зазначених підходів є комплекс заходів, реалізованих ОННБ 22 червня 2013 р. до Дня скорботи і вшанування пам'яті жертв війни в Україні. Зокрема, було організовано книжково-ілюстративну виставку «А завтра була війна...» та книжково-документну виставку «Листи з фронту», на яких експонувалися копії фронтових листів 1941–1945 рр. з колекції Одеського державного історико-краєзнавчого музею. Вже тоді у бібліотечному повідомленні про дану виставкову акцію відзначалося, що «експозиція надала можливість відвідувачам зрозуміти і відчувати трагічну глибину початку радянсько-німецької (а не Другої світової чи Великої Вітчизняної. – Т. Г.) війни» [8].

У першому розділі експозиції «22 червня 1941 р. В історії та в серці» були представлені повоєнні монографії 1950-х рр. та сучасні дослідження Великої Вітчизняної війни, автори яких послуговуються документами, що дають змогу простежити події перших воєнних днів, виявити фатальні стратегічні помилки обох сторін, що справили вирішальний вплив на подальший перебіг війни.

Другий розділ «Мовою документів. Переддень та початок війни» містив унікальні документи: газети та журнали 1939–1941 рр., де подавалася офіційна інформація про політичні, дипломатичні відносини СРСР з Німеччиною. У повідомленні про виставку акцентується увага на цікавих журнальних публікаціях 1980-х рр., у яких «вперше проливається світло на таємні сторінки, секретні архіви подій Другої світової війни» [8].

Завершували цей розділ сучасні збірники документів, книги воєначальників – Г. К. Жукова, О. М. Василевського, І. Х. Баграмяна та інших безпосередніх учасників бойових дій.

Третій розділ присвячувався безпосередньо подіям в Україні 1941 р. У представлених монографіях, довідниках, матеріалах конференцій висвітлювались основні оборонні операції першого року війни: Львівсько-Чернівецька, Київська, Одеська, Донбасько-Ростовська, Кримська та Севастопольська оборонні операції.

У четвертому розділі «Культурне і духовне життя 1941 року» були представлені плакати, пісні, поезії, кінохроніки, народжені в перші дні війни, а численні афіші презентували репертуар республіканських театрів воєнної пори. «Усе це відтворює не тільки картину історії, а й допомагає зрозуміти особливий ха-

рактир наших людей, зокрема митців, релігійних діячів, які не тільки відчули себе причетними до трагічних випробувань, що випали на долю нехай багато в чому суперечливої держави – СРСР, а й довели свою високу моральну відданість Вітчизні, людяність, і незламність», – ідеться на сайті ОННБ [8].

Позицію ОННБ щодо специфіки соціокультурного дискурсу бібліотеки з проблематики Другої світової війни характеризує, розміщене на веб-сайті установи, привітання від 2011 р. Вже тоді бібліотека робила наголос на «Великій Перемозі» над німецько-фашистськими загарбниками, називаючи цей день «днем торжества, слави і народної скорботи». У ньому наголошувалося, що перемога стала можливою «завдяки об'єднанню усіх людей доброї волі нашої планети, незалежно від раси, національності і статі – усіх, хто жертвовно став на захист своєї Вітчизни, порятунок людства» [12].

На формування в українців об'єктивного уявлення про характер цієї війни була спрямована, підготовлена цього року відділом газетних фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського до 70-річчя Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, виставка «Воєнні газети (1941–1945 рр.) у фондах газетного відділу НБУВ». Її експозиція містила як газети Червоної армії, так і видання ОУН-УПА та «Русской освободительной армии» генерала Власова [4].

НПБУ у щорічному повідомленні про книжкову виставку «До 70-ї річниці Перемоги над нацизмом у Європі», наголошуючи на вагомому внеску України у перемогу над нацизмом, інформує про те, що українці перебували у складі не лише Червоної армії, а й у структурах українського визвольного руху УПА та ОУН, в арміях Польщі, Великої Британії, Франції, Канади, США.

Представлені в експозиції документи висвітлювали причини виникнення Другої світової війни, відтворювали широку панораму подій від початку війни у 1939 р. і до капітуляції Німеччини та Японії.

Що важливо, на виставці були представлені монографії та наукові збірники, в яких розглядається внесок України у досягнення перемоги над нацистською Німеччиною, публіцистичні та аналітичні статті, в яких презентовано дослідження істориків, спогади безпосередніх учасників війни [9].

Цікавий проект, присвячений проблематиці Другої світової, який можна розглядати в руслі підходу «єдність через багатоманітність», ще у 2013–2014 рр. був реалізований Національною історичною бібліотекою України. Протягом року в рамках відзначення 70-ї річниці визволення України від німецько-фашистських загарбників у

бібліотеці експонувалися виставки, присвячені визволенню окремих міст України – Самбора і Борислава (28.10. 2014), Львова (27.07. 2014), Тернополя (15.04.2014), Одеси (10.04. 2014), Вінниці (20.03.2014), Кривого Рогу (22.02.2014), Києва (6.11.2013), Харкова і Полтави (22.08.2013), Мелітополя (23.10.2013).

Загалом, проведений аналіз контенту веб-сайтів провідних національних бібліотек України дає підстави для висновку про те, що їх соціокультурний дискурс з проблематики Другої світової війни відрізняється виваженістю і збалансованістю. У відповідних тематичних бібліотечних заходах і продуктах – і не лише цього року, а і попередніх років – Друга світова війна переважно розглядається саме як трагедія, яку український народ змушений був пережити внаслідок політики нацистської Німеччини та СРСР, у них представлена неоднозначність наукових оцінок тих подій у різні часи, відзначається складність та суперечливість теми, звертається увага на те, що війна охопила всі регіони сучасної України, робиться наголос на особистісному або індивідуальному вимірі війни шляхом висвітлення подій того часу крізь призму долі окремих людей.

В основі обережного і збалансованого розкриття тематики Другої світової національними бібліотеками України – високий фаховий рівень бібліотечних фахівців та розуміння ними неоднозначності оцінок тих подій у громадській думці, зокрема і внаслідок тривалих політичних спекуляцій на цій темі, прагнення не акцентувати й не посилювати зайвий раз наявні суспільні розбіжності, а сприяти їх подоланню через надання вільного доступу користувачам до різних за своїм характером джерел, що розкривають усю суперечливість перебігу війни для українського народу.

Список використаних джерел

1. *Бахтєєв Б.* Між Великою вітчизняною та Другою світовою [Електронний ресурс] / Б. Бахтєєв // Телекритика. – 2015. – 9.05. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/kontekst/2015-05-09/106900>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 26.07.2015.
2. В Україні правильно говорити про «Велику Вітчизняну війну», а не про «Другу світову війну»? [Електронний ресурс] // Likbez.Історичний фронт. – Режим доступу: <http://likbez.org.ua/uk/in-ukraine-the-right-to-talk-about-the-great-patriotic-war-rather-than-world-war-ii.html>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 26.07.2015.
3. Виступ Президента на урочистому засіданні Верховної Ради України, присвяченому 70-й річниці Перемоги над нацизмом у Європі, місцю та ролі українського народу у Другій світовій війні [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво Президента України. – 2015. – 8.05. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-na-urochistomu-zasidanni-verhovnoyi-radi-u-35270>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 26.07.2015.

4. Воєнні газети (1941–1945 рр.) у фондах газетного відділу НБУВ. Виставка до 70-річчя Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – 2015. – 6.05. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/node/2167>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 27.07.2015.

5. Гранчак Т. Соціокультурний дискурс російських національних бібліотек як джерело визначення пріоритетних маркерів національної пам'яті / Т. Гранчак // Бібліотечний вісник. – 2015. – № 4. – С. 14.

6. Гриневич В. Міт війни та війна мітів [Електронний ресурс] / В. Гриневич // Критика. – 2005. – Ч. 5. – С. 2–8. – Режим доступу: <http://sites.utoronto.ca/jacyk/hrynevych.pdf>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 26.07.2015.

7. День Перемоги у Великій Вітчизняній війні (1941–1945 рр.): книжкова виставка [Електронний ресурс] // Національна парламентська бібліотека України – 2013. – 7.05. – Режим доступу: <http://www.nplu.org/event.php?id=85>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 27.07.2015.

8. День скорботи і вшанування пам'яті жертв війни [Електронний ресурс] // Одеська національна наукова бібліотека ім. М. Горького. – 2013. – Режим доступу: http://www.odnb.odessa.ua/view_post.php?id=734. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 27.07.2015.

9. До 70-ї річниці Перемоги над нацизмом у Європі: книжкова виставка [Електронний ресурс] // Національна парламентська бібліотека України. – 2015. – 28.04. – Режим доступу: <http://www.nplu.org/event.php?id=349>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 27.07.2015.

10. До Дня Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941–1945 рр.: книжкова виставка [Електронний ресурс] // Національна парламентська бібліотека України. – 2014. – 7.05. – Режим доступу: <http://www.nplu.org/event.php?id=203>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 27.07.2015.

11. Захарчук І. Друга світова: досвід історії – досвід літератури [Електронний ресурс] / І. Захарчук // Слово і час. – 2007. – № 6. – С. 15–24. – Режим доступу: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11283/03-Zaharchuk.pdf?sequence=1>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 26.07.2015.

12. Зі святом Перемоги [Електронний ресурс] // Одеська

національна наукова бібліотека ім. М. Горького. – 2011. – Режим доступу: http://www.odnb.odessa.ua/view_post.php?id=336. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 27.07.2015.

13. Іванишин В. Друга світова – дві поразки і дві перемоги [Електронний ресурс] / В. Іванишин // Універсум. – 2014. – № 3–4 (245–246). – Режим доступу: <http://www.universum.lviv.ua/journal/2014/2/ivan.htm>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 26.07.2015.

14. Кобзар Я. Друга світова по-українськи. Думки вітчизняних істориків [Електронний ресурс] / Я. Кобзар // Історична правда. – 2012. – 9.05. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2012/05/9/84642/>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 26.07.2015.

15. Мишковский В., Самохвалова Л., Якунов Е. Виктор Суворов: Мы еще увидим, как рухнет Россия [Электронный ресурс] / В. Мишковский, Л. Самохвалова, Е. Якунов // Укрінформ. – 2015. – 17.03. – Режим доступа: http://www.ukrinform.ua/rus/news/viktor_suvorov_mi_eshe_uvidim_kak_ruhnet_rossiya_1725036. – Заглавие с экрана. – Дата просмотра: 26.04.2015.

16. Пам'ять про Другу світову війну без георгіївських стрічок та військових парадів? [Електронний ресурс] // Heinrich Boell Foundation. – 2015. – 24.04. – Режим доступу: <http://ua.boell.org/uk/2015/04/24/pamyat-pro-drugu-svitovu-viynu-bez-georgiyivskih-strichok-ta-viyskovih-paradiv>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 26.07.2015.

17. Партико З. Велика Вітчизняна? Друга світова? чи...? Постулати й тези до оцінки участі українців у Другій світовій війні [Електронний ресурс] / З. Партико // Універсум. – 2011. – № 7–8 (213–214). – Режим доступу: <http://www.universum.lviv.ua/journal/2011/4/part.htm>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 26.07.2015.

18. Привітання з Днем Перемоги [Електронний ресурс] // Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – 2014. – 7.05. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/node/1220>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 27.07.2015.

19. Цікава Г. Термінологічний словник 2015: Велика Вітчизняна чи Друга світова? [Електронний ресурс] / Г. Цікава // ОГО. – 2015. – 2.05. – Режим доступу: <http://ogo.ua/articles/view/2015-05-02/61844.html>. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 26.07.2015.

Стаття надійшла до редакції 29.07.2015.

UDC 027.7(470+571):316.3

Tetiana Hranchak,

PhD in Social Communications, head of the department of political analysis of Vernadsky National Library of Ukraine

UKRAINE AND WORLD WAR II: APPROACHES TO UNDERSTANDING AND REPRESENTATION IN SOCIO-CULTURAL DISCOURSE OF NATIONAL LIBRARIES OF UKRAINE

The article is devoted to coverage of modern scientific approaches to understanding the participation of Ukraine in the Second World War, disclosure the specific of representation of World War II problems in socio-cultural discourse of national libraries of Ukraine.

К е у о р д с: World War II, Ukraine, Great Patriotic War, national memory, discourse, national library.

УДК 027.7(470+571):316.3

Татьяна Гранчак,

доктор наук по социальным коммуникациям, зав. отделом НБУВ

УКРАИНА И ВТОРАЯ МИРОВАЯ ВОЙНА: ПОДХОДЫ К ОСМЫСЛЕНИЮ И ПРЕДСТАВЛЕНИЮ В СОЦИОКУЛЬТУРНОМ ДИСКУРСЕ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ НАЦИОНАЛЬНЫХ БИБЛИОТЕК

Статья посвящена освещению современных научных подходов к осмыслению участия Украины во Второй мировой войне, раскрытию особенностей представления проблематики тех времен в социокультурном дискурсе национальных библиотек Украины

К л ю ч е в ы е с л о в а: украинский концепт, Вторая мировая война, национальная память, социокультурный дискурс, национальные библиотеки Украины